

Datum
2024-04-02

Dnr
UBN 2024-56

Arbetslivsförvaltningen
Per-Henrik Larsson
per-henrik.larsson@lysekil.se

Remissvar; diarienummer Ju2024/00480 Lagrådsremiss; Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd.

Sammanfattning

Arbetslivsförvaltningen har lämnat ett remissyttrande avseende utkast till lagrådsremiss; Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd. Förslagen om förändrad lagstiftning syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Förvaltningen kan se att förslagen i promemorian Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd delvis bidrar till ambitionen om bättre villkor och möjlighet till etablering. Däremot innebär det inte förbättrade förutsättningar då individerna också kommer undantas vissa förmåner i jämförelse med andra, samt kommer att hänvisas till ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning.

Vid ett eventuellt genomförande är det angeläget att staten garanterar full kostnadstäckning för de effekter som uppstår då kommuner har en mycket ojämn fördelning av berörda individer. För Lysekils kommun, som haft ett omfattande mottagande innebär det att förändringar i lagförslagen kan få stora konsekvenser om inte ekonomiska förutsättningar finns, därtill att personella resurser (handläggning) går att frambringa och statliga myndigheters hantering i olika delar fungerar väl.

Förvaltningens synpunkter redogörs för i tjänsteskrivelsen. Utbildningsnämnden informeras om förvaltningens tjänsteskrivelse i form av anmälningsärende.

Ärendet

Lysekils kommun, har fått en inbjudan av Regeringskansliet – Justitiedepartementet, att lämna synpunkter på utkast till lagrådsremiss; Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd.

Förvaltningens utredning

Grunderna i lagförslaget

I utkastet föreslås bl.a. att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande reglering medger. Det lämnas också förslag för att säkerställa att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar ska få tillgång till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Förslagen syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Det

föreslås samtidigt vissa ändringar för att förtydliga nuvarande regelverk, bl.a. att en utlänning som har ett giltigt uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd, inte ska vara försäkrad för bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller ha rätt till insatser med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2024. Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna.

Förutsättningar i Lysekil

Några av de som kommer omfattas av förslagen till förändringar är Ukrainska flyktingar som kommit till Lysekil utifrån massflyktsdirektivet under 2022 – 2023. Lysekil har redan från början av Rysslands invasion i februari 2022 haft ett mycket stort mottagande, i princip störst i västra Sverige, i förhållande till kommunstorlek. Vid en tidigare fördelningstal av platser för anvisning från Migrationsverket till kommunen har Lysekils kommun, haft 160 anvisningsplatser. Detta att jämföra med förslag om endast 9 platser i inledande förslag till fördelning från Länsstyrelsen.

Vid uppföljning per årsskiftet 2023/2024 var där 91 aktuella Ukrainska flyktingar i Lysekil inom anvisningarna från Migrationsverket, varav 60 vuxna och 31 barn. Differensen mot 160 platser beror på rörlighet inom gruppen. Efter att flertalet flyktingar anlant våren 2022 till Lysekil har ett antal av dessa personer också valt att flytta vidare alternativt återvänt samt att 5 platser inte utnyttjades inom given tidsperiod av Migrationsverket. Utöver anvisningarna från Migrationsverket finns det 157 personer registrerade i eget boende i Lysekils kommun varav 145 personer är vuxna. Det innebär sammanlagt 248 personer inom massflyktsdirektivet från Ukraina i Lysekils kommun.

Förvaltningens synpunkter

Arbetslivsförvaltningen lämnar följande synpunkter på lagrådsremissen utifrån vad förvaltningen ser att lagförslaget innebär och kan medföra i praktiken:

- Föreslagna lagändringar ger tillgång till vissa reguljära system i större utsträckning. Det kan till viss del förbättra levnadsvillkoren och långsiktigt ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden framför allt genom att individer ges tillgång till etableringsinsatser och utbildning.
- Förbättrade möjligheter till etablering kan då också långsiktigt bidra till nödvändig kompetensförsörjning på arbetsmarknaden.
- Folkbokföring kan underlätta för personer att vara verksamma då personnummer underlättar i många sammanhang.
- Då lagförslagen, som vi förstår det, inte ger samma förutsättningar som för andra deltagare inom etablering kan regelverket medföra en form av marginalisering av en grupp människor i samhället.
- Då lagförslagen medför en tillgång till vissa förmåner så som ekonomiskt bistånd kommer det medföra ökade kostnader för kommunen i form av utbetalt ekonomiskt bistånd.

- Då lagförslagen inte ger samma förutsättningar, som för andra deltagare inom etablering med tillgång till bosättningsbaserade förmåner som barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd, föräldrapenning, äldreförsörjningsstöd kommer det medföra att många inte klarar en egenförsörjning. Flera av dem som kommit inom massflyktsdirektivet är ensamstående eller ensamstående med barn vilket medför mycket begränsade förutsättningar för egen försörjning. Sammantaget antas det medföra att långt fler behöver söka ekonomiskt bistånd i jämförelse med tidigare mottagande samt att kostnad per person/hushåll blir större.
- Då rätten till äldreförsörjningsstöd (statligt) inte finns kommer även äldre/pensionärer förväntas behöva söka ekonomiskt bistånd hos kommunen i större omfattning.
- Även personer med låg inkomst genom arbete kan komma att få svårigheter att bli självförsörjande utan bosättningsbaserade förmåner.
- Ett omfattande glapp kan uppstå vid övergång mellan olika system som från Lagen om mottagande av asylsökande LMA till etablering. Ledtider som medför att kommunernas handläggning för ekonomiskt bistånd får träda in för att kompensera för och bidra till t.ex. personernas försörjning i övergångsperiod, ett så kallat glapp. Detta glapp kan riskera blir både omfattande sett till antal personer och långvarigt då det är omfattande grupper av individer som kommer påverkas. Vi ser därmed staten behöver säkerställa former för att kvarstå inom LMA tills all handläggning och förutsättningar är tillrättalagd för en enskild individ för att motverka glapp.
- Det kommer finnas försvårande omständigheter och komplexitet i utredningsarbetet kring förutsättningar för ekonomiskt bistånd då handläggning och utredning av ekonomiskt bistånd innebär att klargöra att samtliga ekonomiska förutsättningar är uttömda (andra förmåner, besparingar, försörjningspliktiga makar/maka utomlands, realiserbara tillgångar innan bistånd beviljas). Ekonomiskt bistånd är inte heller ett generellt bidrag utan utreds månad för månad vilket också ger ett återkommande och omfattande arbete.
- Då lagförslagen för Lysekil antas medföra en kraftig utökning av antalet ärenden samt kan medföra en ny grupp med till viss del extraordinär hantering kommer det medföra en utökad handläggning och utökade kostnader för den samma.
- Generellt är utgångspunkten att ekonomiskt bistånd ska vara det sista sättet att försörja sig när alla andra möjligheter är uttömda och dessutom vara ytterst tillfälligt. Om lagförslaget genomförs kan ekonomiskt bistånd bli den rådande formen av försörjning i kombination med etableringsersättning .
- Lagförslagen medför tillgång till vuxenutbildning och den reguljära utbildningsverksamheten vilket innebär att fler kommer ta del av olika utbildningsinsatser vilket också är önskvärt. Det medför att kommunernas finansiering av t.ex. grundläggande kurser, medfinansiering vid yrkesvuxenutbildning kommer att öka, varför förutsättningar för finansiering eller statliga krav om medfinansiering behöver ses över.

- Om enskild person inte har rätt till studiestöd (bosättningsbaserad förmån) kan möjligheten till reguljära studier försvåras för den enskilde då ersättning vid studier som regel ska tillgodoses på annat sätt än ekonomiskt bistånd. Ett försvårande av möjlighet att ta del av utbildning riskerar långsiktigt motverka önskvärd etablering på arbetsmarknaden.
- Vi ser att lagstiftningen kan riskera medföra någon form av ”karusell” i hantering och tillämpning om inte det beaktas. Det vill säga att individer ska gå i tur och retur mellan LMA och etablering/SoL. Personer som för närvarande omfattas av LMA kommer efter Lagförslag lämna systemet för LMA för att omfattas av alternativ inom Socialtjänstlag och etablering (efter folkbokföring). Om en person i ett senare skede ska ansöka om asyl kan det då medföra att det ska gå tillbaka till Migrationsverket och LMA (dagersättning, anläggningsboenden etc).
- Generellt kan lagförslagen medföra ökad efterfrågan och tillgång till vård och omsorgsinsatser enligt Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen vilket inverkar för kommunen inom ett verksamhetsområde med redan stora utmaningar.
- Ökat deltagande inom etablering medför ett ökat behov av förskoleplatser och/eller utökad tid i barnomsorg.
- Förslagen medför tillfälligt försvårande boendehantering om personer ska gå från anvisning i anläggningsboende till eget boende och egna bostadskontrakt. Flera bor också i boende tillsammans med andra än egna familjemedlemmar. Att anpassa boendelösningar kommer ta tid som i nuvarande regelverk inte finns. Om statsbidrag för anvisning till boende också upphör i och med att LMA upphör kan det inverka negativt för kommunerna. Boendefrågorna behöver hanteras i särskild ordning av statliga myndigheter.

Förslagen i promemorian Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd bidrar till ambitionen om bättre villkor och möjlighet till etablering. Till viss del innebär det dock inte förbättrade förutsättningar då individer undantas vissa förmåner i jämförelse med andra samt kommer att hänvisas till ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning.

För Lysekils kommun kan förändringar i lagförslagen få omfattande konsekvenser sett till det omfattande mottagandet som förelegat om inte ekonomiska förutsättningar finns, personella resurser (handläggning) går att frambringa och statliga myndigheters hantering i olika delar fungerar väl. Vid ett eventuellt genomförande ser vi det som angeläget att staten garanterar full kostnadstäckning för de effekter som uppstår av genomförandet.

Per-Henrik Larsson
Förvaltningschef
Arbetslivsförvaltningen